

200 שאלות לספר דברים

שאלות

- ספר "דברים" הוא החמישי והאחרון לחמשת חומשי התורה ונקרא כך על שם תחילתו: "אלה הדברים אשר דיבר משה".
- הספר נקרא על ידי חז"ל גם בשם "משנה תורה" כי בו הובאו בשנית מספר דברים שנאמרו בספרים: משות ויקרא ובמדבר.
- בספר דברים יש חזרה כוללת ותמציתית על רוב חוקי התורה.
- בחומש דברים יש 11 פרשיות, ענינו של הספר דברי משה אל העם אשר נאמרו מראש חודש שבט בשנת הארבעים.
- כוונת משה בדבריו היתה להוכיח את העם על דרכיו בשנות הנדודים במדבר, וכן לבאר את המצוות הרבות המצויות בו, ולחדש את הברית בין ה' ובין בני ישראל.
- בספר זה מצויות כ-200 מצוות המהוות כשליש מתרי"ג מצוות התורה.
- ספר דברים מתחלק ל-3 חלקים עיקריים והם שלושת הנאומים של משה לדור הנכנס לארץ ישראל.
- חלק א- נאום התוכחה [מפרק א פסוק ו' עד פרק ד' פסוק מ'].
- חלק ב- נאום המצוות [מפרק ה' פסוק א' עד פרק כו פסוק יט].
- חלק ג- נאום הברית [מפרק כז פסוק יא עד פרק לא פסוק יג].
1. פרק א' פסוקים א-ה- הם פתיחה לנאום התוכחה.
 - א. באיזה תאריך (יום, חודש, שנה) התחיל משה לשאת את דבריו לפני בני ישראל.
 - ב. מול-סוף, פארן, תפל, לבן, וחצרות ודי זהב, מה המשותף לכל המקומות האלה?
 2. "ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש"
 - א. עשתי עשר הוא חודש?
 - ב. החודש הראשון מהתורה הוא?
 3. ה' אומר לבני ישראל "פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי"
 - א. מהיכן היו בני ישראל צריכים לנסוע (פסוק ו) ומה המקום הזה?
 4. "אלה הדברים" אלו דברים דיבר משה אל בני ישראל היעזר ברש"י על הפס'.
 5. משה מונה כאן את כל המקומות שהכעיסו בני ישראל את ה', מדוע משה מזכיר רק ברמז את חטאי בני ישראל (העזר ברש"י פס' א).
 6. בפסוקים מציין רש"י אלו חטאים היו במקומות הבאים:
במדבר, בערבה, סוף, בין פארן ובין תופל ולבן, וחצרות ודי זהב, השלם את הטבלה:
 7. רש"י מציין שזמן מהלך רגיל מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע 11 יום, אבל נעשה לכם נס ועשיתם זאת בשלושה ימים. ויכולתם להכנס מיד לארץ ישראל. אך בגלל החטא נתעכבתם במדבר.
איזה חטא גרם לעיכוב, ובמשך כמה שנים?
 8. רש"י מציין שמשה הוכיח את בני ישראל רק אחרי הכותו את סיחון (פס' ד'), מדוע דוקא לאחר שנצחו את סיחון ועוג מוכיח משה את בני?
העזרו ברש"י פסוק ד'.
 9. "עד הנהר הגדול נהר פרת"
רש"י שואל הרי הנהר פרת הוא קטן, ואם כן מדוע כתוב שהוא גדול?
עיין ברש"י וציין מה תשובתו.

10. הכתוב מלמד בפס' ח' בואו ורשו את הארץ- שאפשר לרשת את ארץ ישראל ללא מלחמה, אבל בגלל החטא נאלצתם להלחם עבור כיבוש ארץ ישראל.
על איזה חטא מדובר? היעזר ברש"י פס' ח'.

11. פסוקים ט- יח מספרים על משה הפונה אל העם בבקשה למנות אנשים חכמים שיסיעו לו בהנהגת העם. משה ממנה שופטים, שוטרים ושרים, ומדריך אותם בתפקידם.
א. מה היו תכונותיהם של השופטים שמינה משה? העזר בפסוקים

12 מי יזם את מינוי השופטים לפי פרשה זו, ומי לפי פרשת יתרו?

13 כיצד צריכים השופטים להתנהג בזמן משפט?

14 משה אומר לשופטים שאת הדבר הקשה יביאו אליו, על משפט זה נענש משה, כיצד נענש משה?

15 "ואצווה את שופטיכם בעת ההיא כקטן כגול תשמעון"
קרא את 3 הפירושים של רש"י, מי הקטן ומי הגדול לפי כל אחד מהפירושים?

חטא המרגלים יט – מו
ה' רצה להכניס את עם ישראל לארץ ישראל בדרך הקצה וכן ללא מלחמה אולם החטא- חטא המרגלים גרם לכך שהיו צריכים להיות 40 שנה במדבר.
בפרשה זו משה מסכים לשלוח מרגלים, סיפור המרגלים על ארץ ישראל גורם לבני ישראל פחד מפני כוחם של אנשי ארץ ישראל. משה מנסה לעודד את העם ומזכיר את הנסים וההשגחה של ה'. אך העם אינו מאזין לדברי משה והם מנסים להלחם בכוחות עצמם ונופלים.
בעקבות חטאם נגזר על העם מגיל 20 שנה ומעלה להיות במדבר במשך 40 שנה ורק טפס ירשו את ארץ ישראל כעבור 40 שנה.
16 כמה מרגלים שלח משה, ואיזה שבט לא היה עמהם?

17 "ויקחו בידם מפרי הארץ ויורידו אלינו" רש"י על הפסוק מסביר: "מגיד שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות" ציין את המלה שממנה לומד רש"י דיוקו.

18 מי לא נכנס לארץ ישראל?

19 "ויאמרו טובה הארץ (פס' כה) מי אמר זאת, ומי הוציא דיבת הארץ רעה, ומה היתה דיבתם?

כתוצאה מחטא המרגלים מעשי העם נשאר בני 40 שנה במדבר.
בני ישראל מגיעים לגבול אדום וה' אוסר להתגרות במלחמה, משום שה' הבטיח להם ירושה. גם במואב נאסר על בני ישראל להתגרות במ, גם על בני עמון נאסר להתגרות במ משום שהם הובטחו להם ירושה, כאשר עברו את נחל ארנון ה' מצווה להתגרות במלחמה במלך סיחון. אך משה עושה מעשה שה' מסכים אליו והוא שליחת מלאכים לבקש מעבר, אולם סיחון מסרב ובני ישראל כובשים את כל השטח של סיחון. מלך עוג יוצא למלחמה עם בני ישראל משה חושש קצת מעוג כי אולי יש לו זכות שהיה עוזר לאברהם אבינו, אך ה' אומר לו שאין לו מה לחשוש ובכך עוג מפסיד ובני ישראל כובשים את ממלכתו.
מיד לאחר הכיבוש שנים וחצי השבטים מבקשים את השטח שנכבש, וממלכת סיחון הופכת לנחלת ראובן גד ואילו הגלעד והבשן הם נחלות של חצי המנשה. ההסכם לקבלת הנחלה בעבר הירדן היה בתנאי ששנים וחצי השבטים יהיו חלוצים לפני המחנה בכיבוש ארץ ישראל. משה מבקש ומתחנן שה' יתן לו להכנס לארץ ישראל אך ה' מסרב.

20 בפרקים ב- ג נזכרים כמה מאורעות שארעו לאבותינו במדבר
א. נגד אלו עמים נאסר על בני ישראל להלחם?
ב. במה שנוה התנהגות משה במלחמה נגד סיחון מלך האמורי מהתנהגותו במלחמתו נגד עוג מלך הבשן?

21 "אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשיו... אל תתגרו במ... (ד, ה)
מה האיסור הנזכר בפסוקים, ומה הסיבה לאיסור הזה?

ציינו שני עמים נוספים שנאמר לגביהם איסור דומה.

- 22) באלו מלכים גדולים נלחמו בני ישראל בעבר הירדן המזרחי, ומי הם השבטים שהתנחלו בארצותיהם?
- 23) איזה עם שנלחם ראשון עם עם ישראל בצאתו ממצרים? מה הציווי לדורות שנצטוו ישראל בעקבות מלחמה זו?
- 24) "ויאמר ה' אל תצר את מואב ואת תתגר במלחמה" אם כך מדוע חששו מואב מבני ישראל, הרי הם לא ילחמו בהם? (העזר ברש"י פס' ט').
- 25) "ויצא עוג... ויאמר ה' אלי אל תירא אותו...." משה חשש ממלך עוג ולא ממלך סיחון מדוע? העזר ברש"י לפרק ג' פס' ב').
- 26) משה מחלק את עבר הירדס המזרחי, ממי נכבשו השטחים ולאילו שבטים הם חולקו.
- 27) מדוע דוקא שבטים אלו קיבלו נחלות אלו, ומה היה התנאי שהתנה משה עם השבטים?
- 28) מדוע נגזר על משה לא להכנס לארץ ישראל, לאיזה חלק מבקשת משה נענה ה', ולאיזה חלק לא נענה?
- 30) באיזה לשון תפילה השתמש משה, ומדוע דוקא בלשון זו? העזר ברש"י לפס' כג'.
- 31) "בעת ההיא (כג) באיזה זמן ומדוע דוקא אז התחנן משה?
- 32) "ויתעבר ה' בי למענכם" הסבר את המילה "ויתעבר", ומתי זה קרה?
- 33) משה בעת יודע שאינו נכנס לארץ ישראל והמנהיג שיחליפו הוא יהושע, ה' מצווה אותו לחזק את יהושע, מדוע? העזר ברש"י פס' כח'.
- פ ת י ח ה
- משה פונה אל עם ישראל ומזרז את בני ישראל לשמור את חוקי התורה, משה מצווה את בני ישראל לשמוע אל החוקים שהם מצוות שטעמן לא ידוע ומשפטים הם מצוות שבין אדם לחברו. משה מקפיד לומר לעם שיש לקיים את על המצוות אף על פי שהם אינם מבינים. קיום המצוות הם ערובה לחיים וירושה של ארץ-ישראל.
- משה מנהיג גם את העם לבל ישנו את מצוות התורה, "לא להוסיף ולא לגרוע" ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום".
34. שמירת חוקי ה' פרק ד' א-ד
- משה מצווה את בני ישראל לשמוע אל החוקים והמשפטים.
- מה הם החוקים ומה הם המשפטים?
35. משה מצווה את בני ישראל לבל יוסיפו או יגרעו ממצוות התורה בכדי לא לעבור על איסור בל תוסיף או בל תגרע. צריכים ללמוד את התורה, לימוד התורה יוסיף לבני-ישראל כמה ובינה.
- כיצד ומתי ייחשבו בני ישראל לחכמים ונבונים בעיני העמים?
36. משה מצווה את בני ישראל לזכור "פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך"

מה צריך לזכור? (העזר בפסוקים טי-י"ד).

37. לימוד רש"י

"לא תוסיפו על הדבר אשר אנוכי מצווה אתכם"
 רש"י מביא 4 דוגמאות למצוות בענין לא תוסיפו ולא תגרעו.
 השלם את הטבלה :

שם המצווה	חיובה	איסור לא תוסיף	איסור לא תגרע
תפילין	4 פרשיות	5 פרשיות	3 פרשיות
ישיבה בסוכה	7 ימים	8 ימים ישיבה	6 ימים ישיבה
4 המינים	לקחת את 4 המינים	לקחת 5 מינים	לקחת 3 מינים
מצוות ציצית	לשים ציצית בארבע כנפות	לשים ציצית בחמש כנפות	לשים ציצית בשלוש כנפות

38. "ואתי ציוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים"

מה נצטווה משה ללמד את בני ישראל, והסבירו?

פ ת י ח ה

לאחר הציווי על שמירת התורה משה מזהיר את בני ישראל לא לעשות פסל של כל נברא ולעבדו משום שישראל הוא עם לה'. משה מזכיר לבני ישראל שה' כעס על משה ועל כן הוא לא נכנס לארץ ישראל, וכאן משה מזהיר את בני ישראל אם יעשו את הרע בעיני ה', הוא יגרש אותם מארצו ויפיץ אותם בגויים.

וכשבני ישראל יהיו בגלות הם יבקשו עזרה מה' והקב"ה לא ישכח אותם ורק בגלל אהבת ה' את ישראל הוא יוריש גויים חזקים מאד, ועשה ניסים רבים לבני ישראל. ובני ישראל מצווים לשמור את החוקים בכדי שיהיה להם טוב ולזרעם אחריהם.

39. ממה מזהיר משה את בני ישראל בפסוק כה' ומה יהא עונשם אם יחטאו.

40. "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך" עיין בפרק ד' לב - לה.

א. צטט את השאלות המופיעות בפסוק. ב. צטט מתוך הכתוב את המסקנה?

ערי מקלט

דין ערי המקלט נרמז כבר בספר שמות כאשר אדם פוגע בחבר בלא כוונה, "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה..." ושוב נזכר סוגיית ערי המקלט בספר במדבר פרשת מסעי לפני כניסתם לארץ-ישראל.

הגלייתו של רוצח בשגגה לעיר מקלט נתפסה כעצם הגנה עליו מפני גואל הדם (משפחת הנרצח) שיפגעו בו. כמו גם בישיבה בעיר מקלט יש משום כפרה על חטאו שחטא בשגגה. כאן משה חוזר שוב על הדברים ומזכיר לבני-ישראל כאשר תעברו את הירדן עליכם להכין שש ערי מקלט, שלוש בעבר הירדן המזרחי, ושלוש בעבר הירדן המערבי. משה כעת רוצה לקיים מצווה למרות שתוקפן של ערי המקלט שיקבע עכשיו אינן רק עד שיכנסו לארץ ישראל, ואלה המקומות אשר מבדיל משה לערי המקלט בעבר הירדן המזרחי, את בצר בתוך שבט ראובן, את ראמות בתוך שבט גד, ואת הגולן בתוך שבט מנשה. יהושע הבדיל עוד שלוש ערים בעבר הירדן המערבי. ולעתיד לבוא יופרשו עוד 3 ערים.

ר ש"י

41. אז יבדיל משה. מדוע הזדרז משה להבדיל את שלושת ערי המקלט. הם הרי עדין אינן קולטות עד אשר יכנסו לארץ-ישראל.

42. שלוש הערים שהבדיל משה הן?

43. "אל העדות והחקים והמשפטים אשר דבר משה" (מה)

היכן לימד (דיבר) משה את התורה אל כל-ישראל בפעם הראשונה ובפעם השניה?

44. מפה

פרק ה'

הברית בחורב

בפרק זה העוסק בעשרת הדברות פותח הכתוב בהקדמה לעשרת הדברות ובו מספר על הברית בחורב בהר-סיני ה' עם בני-ישראל.

משה מזכיר לבני ישראל את הפחד מפני ה' במעמד הר-סיני. ומשה עמד בין ה' לעם. לאחר המבוא מובאות עשרת הדברות במס' שינויים המופיעים מעשרת הדברות המופיעות בספר שמות. ישנן מצוות שנצטוו לפני עשרת הדברות ב"מרה" והמצוות שבת, פרה אדומה, דינין, כיבוד הורים. כאשר בני ישראל שמעו את קול ה' מתוך ה', ביקשו משה שהוא יתווך - יהיה באמצע בני ישראל לה', שלאמיתו הקב"ה שבח את יראתכם וציווה שאומד אתכם את כל המצוות.

45. ציינו 3 הבדלים בין הדברות בספר דברים לבים הדברים בספר שמות?

46. שאלת רש"י

"שמור את יום השבת לקדשו..." (ה, יב)

רש"י : ובראשונות הוא אומר זכור שניהם בדיבור אחד ובתיבה אחת נאמרו...

א. מהי כוונת רש"י במלה "ובראשונות"?

ב. מהו הקושי שאליו מתייחס רש"י?

ג. כיצד רש"י מיישב את הקושי?

47. "כבד את אביך ואת אמך כאשר צווך ה' אלוקיך"

עיין ברש"י וציין היכן נצטוו בני ישראל על מצוות כיבוד אביהם

48. "וזכרת כי עבד היית" רש"י שואל ומשיב מדוע פצה אותנו ה' מעבדות.

פתיחה - פרק ו'

א ה ב ת ה'

בני ישראל עומדים לפני הכניסה לארץ ישראל ומשה אומר לבני-ישראל כי ה' ציווה אותנו לקיים את המצוות כדי שתראו אותנו ויטב לכם בארץ לאורך זמן. בפרק זה מוזכרת פרשת שמע, פרשה זו עוסקת באחדות ה', הוא יחידי בעולם כמו מצויות אנו לאהוב את ה' וללמוד את דבריו (דברי ה') ולשנן את דברי התורה גם לילדים. כמו כן מצווה התורה על מצוות מזונות ומצוות תפילין.

כאשר בני ישראל יכנסו לארץ ישראל, מבטיח ה' שבני-ישראל יקבלו ארץ מפותחת, ותהיה פרנסה "ובתים מלאים כל טוב". הקב"ה מזהיר את בני ישראל שלא ילכו אחרי אלקים אחרים. כמו כן לא את ה' אלא יש לעשות את הישר והטוב, וכאשר תתנהגו טוב הקב"ה גם ידאג את כל האויבים של בני ישראל.

הפרק מסתיים כאשר ישאלו הבנים על החוקים והמשפטים "כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העצות והחוקים והמשפטים" (ו,כ) אז תצטרכו לספר להם על הגאולה ממצרים ועל האותות והמופתים אשר היו לנו למן צאתנו מארץ-מצרים ועד כניסתנו לארץ ישראל.

בפרשת "שמע" יש שלש פרשיות. פרשה ראשונה "שמע ישראל" המופיעה בפרשתנו, פרשה שנייה " והיה אם שמע תשמעו אל מצוותי" המופיעה בספר דברים פרק א'. פרשה שלישית "ויאמר ה' אל משה לאמר... ועשו להם ציצית" המופיעה בספר במדבר פר ט"ו.

49. קרא את הפרשה וציין את המצוות המופיעות בתוך הפרשה :

1. מצוות קריאת "שמע" פעמיים ביום
2. מצוות אחדות ה'
3. מצוות הנחת תפילין של ראש
4. מצוות קביעת מזוזה
5. מצוות אהבת ה'
6. מצוות לימוד תורה
7. מצוות הנחת תפילין של יד

50. מצוות קריאת "שמע" כוללת שלש פרשיות . מה שמה של כל אחת מפרשיות אלה,

והיכן היא נזכרת?

51. **למוד רש"י**

"ה' אלוקינו ה' אחד"

רש"י מעלה קושי בפסוק, מדוע הכתוב היה צריך לציין שה' הוא אלוקינו וגם שה' הוא אחד. היה אפשר לומר "שמע ישראל ה' אחד" לקשוי זה מתרץ רש"י?

לימוד רש"י .52

"ואהבת את ה' אלוקיך"

רש"י מלמד אותנו על קיום מצוות ה' מאהבה, לבין קיום מצוות ה' מיראה מפחד - ומביא דוגמא : תלמיד הלומד אצל רבו מיראה ופחד. ברגע שהרב כועס (מקפיד עליו) התלמיד עלול לעזוב את הרב ולימודו. אולם אם התלמיד לומד מאהבה ואוהב את רבו, אם הרב כועס עליו (מטריחו) התלמיד ישאר. לפי רש"י מה הדרך הטובה לקיום מצוות אהבת ה' מיראה או מאהבה?

לימוד רש"י

"בכל לבבך" .53

רש"י מעורר אותנו לקושי בפסוק. מה הקושי ומה תירוצו ע"פ הפירוש הראשון.

רש"י מוסיף עוד פירוש ל"בכל לבבך" משום שבפירוש הראשון קשה לו, וכי היצר של .54

האדם יצר הטוב והרע הוא הלב.

ולכן רש"י מוסיף עוד פירוש, והפירוש השני הוא!?

55. **למוד רש"י:**
"בכל מאודך": יש לאהוב את ה' בכל נפשך ובכל מאודך - "בכל נפשך" רש"י מפרש שצריך לאהוב את ה' גם אם פוגעים בנפשו של אדם למענה!
בהמשך הפסוק רש"י מפרש את המילים "בכל מאודך" במספר אופנים.
כתוב את פירושי רש"י.
56. **למוד רש"י:**
"והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצווך"
רש"י שואל כיצד יהיה אפשר לאהב את הקב"ה מהי אהבת ה'?
לשאלה זו עונה רש"י כך:
57. **למוד רש"י:**
"אשר אנוכי מצווך היום" מה צריך להקפיד בקיום המצוות, ומאיזו מילה למד זאת רש"י?
58. התורה מצווה אותנו ללמד את התלמידים תורה. רש"י מלמד אותנו שהתורה צריכה להיות ברורה ומובנת. מה משמעות המלה ושננתם עפ"י רש"י?
59. **למוד רש"י:**
"ושננתם לבניך" "לבניך" למי מתכוונת התורה במלה זו?
60. **למוד רש"י:**
התורה מספרת לנו על החשיבות שבלמוד התורה "ודברת בס". רש"י מעורר את תשומת לבנו ללשון הכתוב, מדוע כתוב "ודברת בס" ולא "ודברת אותם"? פירוש רש"י לכך הוא:
61. **למוד רש"י:**
"וקשרתם לאות על ירך" "והיו לטוטפות בין עיניך"
פסוק זה מלמד אותנו על קיום המצווה.
איזו מצווה לומדים מהפסוק?
62. **"וכתבתם על מזוזות ביתך"**
א. פסוק זה מלמד אותנו על קיום מצווה
ב. כמה מזוזות יש לשים בכל פתח או שער?

63. משה מוכיח את העם לשמור את מצוות ה' בהכנסו לארץ ישראל. הישיבה בארץ ישראל כרוכה בתנאי שיקיימו את המצוות, ולא- יגורשו ממנה.

מאיזה חוש מזהיר ה' את בני ישראל, כאשר יכנסו לארץ-ישראל?

64. **למוד רש"י:**

"ועשית הישר והטוב בעיני ה'"

בני ישראל מצווים לעשות את הישר והטוב בעיני ה'. למה הכוונה עפ"י פירוש רש"י?

65. **"כי ישאלך בנך מחר לאמר..."**

התורה שואלת אותנו אם הבן ישאל אותנו שאלות מה עלינו להשיב?

שאלה זו היא שאלת וארבעת הבנים המופיעים בהגדה של פסח:

"כנגד ארבעה בנים דיברה התורה אחד חכם, אחד רשע ואחד תם ואחד שאינו

יודע לשאול". (הגדה של פסח)

הכתוב מציין כי ישאלך בנך מחר מה לומד רש"י מהמילה מחר?!

הקב"ה מצווה את בני ישראל שכאשר הם נכנסים לארץ ישראל והקב"ה יכניע בידינו את האויבים, אסור לכרות ברית עם גויי כנען, החיתי, הגרגשי, האמורי, הכנעני, הפריזי, החוי, היבוסים- שבעת העמים וכן אסור להתחתן עמם. ה' מצווה את בני ישראל להשמיד את האלילים, העבודה זרה. "את מזבחותיהם תיתצו ומצבתם תשברו". הסיבה לקיום צו זה של השמדת האלילים, "כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך" וה' בחר בנו מאהבה. הקב"ה שומר חסד לאוהביו ומשלם לשונאיו.

(66)

ה' מביא אותנו אל ארץ ישראל אשר יש בה שבעה עמים. מה מצווים אנו לעשות לעמים אלו (לאחר שיתנם ה' בידינו)?

(67)

לימוד רש"י (ז)

"לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם".

רש"י: לא מרובכם כפשוטו, ומדרשו לפי שאין אתם מגדילים את עצמכם כשאני משפיע לכם טובה, לפיכך חשק בכם.

מדוע חשק ה' בישראל ע"פ המדרש שהביא רש"י ?

(68)

הסבר פסוק זה לפי פשוטו!

"לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים".

(69)

לימוד רש"י (ח)

ה' פדה אותנו מבית עבדים ממצרים, כי הוא אוהב אותנו. הכתוב מציין "כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה".

אם כן ה' בחר בעם ישראל לא כי הוא מעט, אלא משום סיבה אחרת.

מה משמעות המילה "כ"י" בפסוק זה, ומאיזו סיבה בחר בנו (רש"י פסוק ח).

(70)

כיצד ה' משלם לאוהביו וכיצד הוא משלם לשונאיו?

פרשת עקב

(71)

פרשה זו פותחת ב"עקב" ואשר תשמרו את המשפטים ה' יברך את מעשיכם וישמרכם ממחלה. ה' מזהיר את בני ישראל שלא ייראו (יפחדו) מן הגוים בארץ, ושיזכרו את הניסים והנפלאות שעשה לבני ישראל בצאתם ממצרים.

הקב"ה יעזור לבני ישראל לגרש את האויבים מארצם וכאן ה' מזהיר שוב את בני ישראל באיסור עבודה זרה ומצווה לשרוף את הפסילים ולא ללמוד ממעשי הגוים.

(71) לימוד רש"י (יז)

הפסוק "כי תאמר בלבבך" (יז)

הסבר את משמעות של מילה "כ"י" על פי רש"י. מה הוא החשש של בני ישראל?

(72)

ה' ישמיד את העמים בעזרת נסים שיעשה לבני ישראל, אולם ה' אומר שהוא לא ישמיד את כל הגויים מהר אלא מעט מעט, מדוע?

פרק ח'

זכירת ה' :

ה' מזכיר לבני ישראל שקיום מצוות יביא טוב, ואי קיום דבריו יביא רע. וכן הוא מספר לעם שהוליד אותם במדבר 40 שנה, ודאג לצרכיהם ויסר אותם כמו אב לבן, וכך אמר רבי לוי יצחק מברדיצ'ב :

"כי כאשר ייסר איש את בנו" אב בשעה שהוא מכה את בנו כואב הדבר אף לו, וכן אצל הקב"ה, כביכול.

וכפי שה' דאג לכם במדבר והעניש אתכם כאשר לא התנהגתם טוב כן כאשר תכנסו לארץ ישראל. ה' מביא אתכם אל ארץ "נחלי מים עיינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר", ארץ אשר תחסר כל בה וכאן ה' מזהיר אותם שלא ישכחו כי כאשר יהיו בארץ ישראל ויצליחו יש חשש שאולי ישכחו כיצד ה' דאג לכל מחסורם, ועליהם לזכור כי הוא הנותן להם כח. אולם אם תשכחו את ה' ותעבדו אלהים אחרים "אבד תאבדון".

(73)

"וזכרת את כל הדרך אשר הולכת ה' אלוקיך זה ארבעים שנה במדבר" (ח, ב)

א. ציין ארבעה ניסים שנעשו לישראל במדבר.

ב. איזה חטא גרם לבני ישראל להיות במדבר 40 שנה?

(74)

לימוד רש"י :

"כל המצווה אשר אנכי מצווך היום תשמרון לעשות".

רש"י מפרש, כפשוטו- הכוונה לכל המצווה לתרי"ג המצוות, אולם לרש"י קשה, הרי בהמשך הפס' כתוב כל המצווה אשר אנכי מצוה היום" והקושי לא יתכן שה' ציווה את כל המצוות ביום אחד,

ועל כן הוא מביא מדרש אגדה. הסבירו את המדרש.

(75)

שבחה של ארץ ישראל (פרקים ח, יא)

ציינו שלושה ביטויים מלשון התורה בהם מובעות מעלותיה החומריות- גשמיות של הארץ.

(76)

עיין בפרק ח' פסוקים יב, יג, יד :

א. לאיזו מידה ממידות האדם מתכוונות המילים "ורם לבבך" שבפ' יד'?

ב. מה הקשר בין הכתוב בפסוקים יב' ויג' לבין "ורם לבבך"?

פרק ט

ה' מספר לבני ישראל כי כאשר יעברו את הירדן ויכנסו לארץ ישראל ה' יוריש את הגויים מלפניהם. אולם זה לא בגללם (בצדקתם) אלא למען השבועה שנשבע לאבות, אברהם, יצחק ויעקב.

ה' מזכיר לבני ישראל את מעשיהם אשר עשו במדבר וכיצד הכעיסו את ה'. משה עלה להביא את לוחות הברית ושהה שם ארבעים יום, ואז ה' מצווה את משה לרדת, כי עם ישראל חטא בחטא העגל, ומשה יורד ושובר את הלוחות, ומתפלל בעד העם ובעד אהרון. משה שורף את העגל ומשליך את עפרו אל הנחל. ושוב בני ישראל חוטאים בתבערה, במסה, בקברות התאוה. והחטא הקשה מכולם, חטא המרגלים בקדש. כאשר ה' רוצה להשמיד את העם בעקבות החטא, משה מתפלל בעד העם ומבקש מהשם לזכור זכות האבות ואם ה' יהרוג את בני ישראל יהיה חילול ה' בגויים.

ה' קורא למשה לעלות לשמים ולפסול לוחות הברית כמו הראשונים.

(77)

פס' ד' "אל תאמר בלבבך"

על מה מזהיר משה את העם (לא לעשות ואפילו לא לחשוב)?

(78)

מדוע קצף ה' על בני ישראל בחורב, ומה עשה משה כשירד מן ההר וראה את העם חוטאים?

(79)

לימוד רש"י פס' יח' :

"ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום"

קרא את הרש"י וענה :

כמה פעמים עלה משה למרום, ומדוע נקבע יום הכיפורים כיום סליחה ומחילה?

פרק י'

פרק זה פותח בציווי שה' מצווה את משה לפסול שוב לוחות חדשים במקום הישנים, שנשברו בעקבות חטא העגל.

משה כותב את עשרת הדברות בלוחות ומניחם בארון.
אהרון מת ואינו זוכה לראות את ארץ ישראל בעקבות חטא מי מריבה. אהרון נקבר בהר ההר
ואלעזר בנו ממשיך אחריו.
בעקבות חטא העגל נבחר שבט לוי, אשר לא חטא בחטא העגל לשרת את ה'.
משה מספר לבני ישראל שהקב"ה דורש רק ליראה ולאהבה אותו ומספר שה' חשק בעם ישראל
לא בגלל שהם רבים כי אם בגלל האבות; אברהם, יצחק ויעקב.
ה' מצווה את בני ישראל לנהוג בדרך הישר וכן לנהוג בדרך הטוב עם הגרים, כי גרים הייתם בארץ
מצרים.

(80)

"בעת ההיא אמר ה' אלי" לסוף ארבעים יום מתרצה ה' וסולח לבני ישראל. מה מבקש ה' ממשה?
(81)

לפניך פרטים משותפים בין הלוחות הראשונים והשניים. ברשימה זו יש פרטים הקשורים רק
ללוחות הראשונים, מה הם?

1. הונחו בארון שהיה במשכן.
2. משה שהה ארבעים יום בשמים לפני קבלתם.
3. משה הכין עבורם ארון.
4. ה' עשה את הלוחות עצמם.
5. ה' כתב עליהם את עשרת הדברות.
6. משה שבר אותם.

(82)

הקב"ה מתרצה לסוף ארבעים יום ומשה בונה תחילה את הארון ואח"כ פוסל את הלוחות. רש"י
בא ליישב קושי נוסף בפסוק: והרי ידוע שבצלאל עשה את הארון, אז כיצד משה אומר שהוא עשה
את הארון?

(83)

"בעת ההיא הבדיל" (י, ח)

ה' בחר את שבט לוי בזמן היותם במדבר להסעת הארון ובנית והרכבת המשכן. קראו את
הפסוקים ורשמו בזכות מה נבחר שבט לוי לתפקיד זה, ובמקום מי זכה בתפקידים אלו?

(84)

הפסוק מציין: "מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקידך" (י, יב).
רש"י במקום מביא את דברי רבותינו "שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". מה כוונת רש"י
בדברי רבותינו?

(85)

"ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים" (י, יט)
התורה מנמקת את מצוות אהבת הגר במילים "כי גרים הייתם...". הסבר מה הקשר בין הנימוק
למצוה!

(86)

"כי ה'... הגדול הגבור והנורא..." (י, יז)
רש"י: "עושה משפט יתום ואלמנה- הרי גבורה ואצל גבורתו אתה מוצא ענוותנותו". עיין בדברי
רש"י והסבר למה הכוונה "ענוותנותו"?
פרק יא:

בפרק יא נאמר שכאשר בני ישראל ישמרו אמונים לה' תהיה להם הצלחה בארץ ישראל. וכן
שהם צריכים לשמור את התורה שהרי ראו את כל הניסים שנעשו להם ולא כמו בניהם שלא ראו
את כל האותות והמופתים.
הקב"ה מספר לבני ישראל על ייחודה של ארץ ישראל השונה מארץ מצרים שארץ ישראל זקוקה
למטר-תפילה מה'.

הכתוב מציין כאן תנאי שנעשה עם בני ישראל:

"והיה אם שמוע תשמעו" יהיה גשם ושפע כלכלי בארץ ישראל. הקב"ה יוריש לכם גוים גדולים,
וגבולכם יהיה נהר הפרת. ואם לא תשמעו בקול ה' תאבדו מן הארץ.
פרק יא מסיים בציווי לתת את הברכה ואת הקללה על הר גריזים והר עיבל.

(87)

קרא פרק יא' פסוקים א-ט.

ציין שלושה ארועים וניסים מחיי עם ישראל במצרים ובמדבר ע"פ הכתוב.

(88)

קרא פרק יא פסוקים י-יב.

"כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא"

במה שונה ארץ ישראל מארץ מצרים עפ"י הפסוקים, ומה הקשר בין הפסוקים האלה לפרשת "והיה אם שמוע" הנמצאת לאחריהם?

(89)

ציינו שלוש מעלות (שבחים) של ארץ ישראל המנויות במקומות אחרים בספר דברים.

(90)

עיין בפרק יא, י-יא.

רש"י: בארץ מצרים היית צריך להביא מים מנילוס ברגליך ולהשקותה, וצריך היית לנדוד משנתך ולעמול, והנמוך שותה ולא הגבוה ואתה מעלה המים מן הנמוך לגבוה. אבל זו- למטר השמים תשתה מים. אתה ישן על מטתך והקב"ה משקה נמוך וגבוה, גלוי ושאינו גלוי כאחת.

א. מדוע לדעתך כותבת התורה את ההבדל בין מצרים לבין ארץ- ישראל?

מנה שני יתרונות של שיטת ההשקיה בישראל לעומת שיטת ההשקיה במצרים.

(91)

"לא כארץ מצרים היא" (יא, י)

רש"י עוסק בשאלה האם הכתוב עוסק ומדבר בשבחה של ארץ ישראל או שמא בשבחה של מצרים.

מה הן שתי האפשרויות שמעלה רש"י בענין?

92

פרשת "והיה אם שמוע" פסוקים יג-כא .

פרשה זו נקראת שלוש פעמים ביום בזמן קריאת שמע. קרא פסוקים יד-יז, וציין את העונש בעקבות אי שמירת מצוות:

א. "ונתתי מטר ארצכם"

ב. "ואספת דגנך ותירושך"

ג. כללי- הזכות להיות בארץ ישראל.

(93)

"אשר אנוכי מצווה אתכם היום" (יא, יג).

רש"י עומד על מקומה של המילה "היום" ומסביר את משמעותה.

מה הם דברי רש"י בענין זה?

(94)

"לאהבה את ה'" (יא, יג).

רש"י מסביר לנו את ערך עבודת ה', שקיום המצוות צריך להיות מתוך אהבת ה'. לעשות את דברי ה' מאהבה.

מפני איזה דבר מזהיר אותנו ה' ע"פ דברי רש"י?

(95)

"ושמתם את דברי" (יא, יח)

רש"י מאיר את דברי הכתוב שכאשר בני ישראל יצאו לגלות בחוץ לארץ על כל אחד מישראל יהיה להמשיך ולקיים את המצוות.

מה הסיבה לציווי הזה?

(96)

"למען ירבו ימיכם וימי בניכם" (יא, כ).

רש"י מבאר שדברי תורה נדרשים "מכלל לאו הן ומכלל הן לאו".

הכתוב מצוין, שאם אדם יקיים מצוות כיבוד הורים יזכה לאריכות ימים. וכאן דרשו חז"ל "מכלל הן לאו". מה דרשו חז"ל?

פרק יב פרשת ראה.

כאשר בני ישראל יכנסו לארץ ישראל הם נצטוו בחוקים אשר יהיו צריכים לקיים מיד עם הכנסם לארץ ישראל.

הכתוב מצוין שעל בני ישראל להשמיד ולאבד את כל מקומות הפולחן והעבודה הזרה של הגויים. בני ישראל יוכלו להקריב את קרבנותיהם רק במקום אשר יבחר ה' ולא בכל מקום שירצו כמו כן ה' אוסר על בני ישראל להקריב קרבנות בבמות וכן מצוויים על איסור אכילת הדם.

את המעשר, הבכורות והנדבות יוכלו בני ישראל לאכול רק במקום אשר יבחר ה'. כמו כן התורה מצווה לא לשכוח את הלוי שאין לו חלק ונחלה, ולתת לו את המעשרות.

97. ה' מצווה את בני ישראל לשמור את החוקים והמשפטים. בשאלה 34 עסקנו במה הכוונה ב"חוקים ומשפטים".

98. למוד רש"י פסוקים ד' – י"ד עוסקים במקום הנבחר, שבו יוכלו בני ישראל להקריב את קורבנותיהם, ולא בכל מקום שירצו.

מידע

כאשר היו בני ישראל במדבר היו מקריבים את קורבנות המשכן. אולם כאשר נכנסו לארץ ישראל הותר להם במשך 14 שנה של כיבוש ונחלה להקריב קורבנות בבמה. (במה- מבנה מורם שעליו הוקם מזבח להקרבת קורבנות). בבמות יהיה מותר להקריב נדרות ונדבות, אבל קרבנות חטאות ואשמות לא תוכלו להקריב בבמות, אלא במשכן כגון משכן שילה, נוב.

"לא תעשון כן לה' אלוקיכם" (יב, ד) פסוק זה מתקשר לפסוקים הסמוכים ג, ד, ה- רש"י מציע שלושה פירושים לפסוקינו, מה הם?

99

"כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" (יב, ט) רש"י מבאר לנו שאין לפרש "עד עתה" כפשוטו, כלומר מתייחס לזמן שמשה במדבר, אלא לתקופה שהפסוק עוסק בו, והכוונה לתקופת 14- שנות כיבוש הארץ וחלוקתה, טרם בואם של בני ישראל אל המנוחה ואל הנחלה. מהי המנוחה ומהי הנחלה?

100.

בפרקינו בפסוק יא נאמר בצורת חיוב (כמצות עשה), שיש להביא את המעשרות, העולות והזבחים לבית המקדש. כאן הכתוב חוזר ומציין : "לא תוכל לאכל בשעריך..." (יב, יז) רש"י: "לא תוכל" – רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה אבל אינך רשאי... א. מה המשמעות של "לא תוכל" לפי רש"י? ב. מדוע אין רש"י מפרש את הביטוי "לא תוכל" כפשוטו?

101

היכן היה מותר לאכול את המעשרות, בכורות או נדבות? פסוקים י"ז – י"ח

שאלות

102 א. התורה מצווה אותו לא לשכוח את הלוי ולתת לו מעשרות. מדוע אנו חייבים לתת מעשרות ללוי?

103 א. ה' מתיר לבני-ישראל לאכול את הבשר, אך ישנן מס' מצוות הקשורות באכילת בשר. מה הן? (פסוקים כ"ב – כ"ה).

מידע

בסוף פרק י"ב מזהיר אותנו הקב"ה שלא נלך אחרי הגויים ונלמד ממעשיהם, שנוהר שלא לעבוד עבודה זרה, או שלא להקריב את הבנים כפי שהם מקריבים. פרק י"ג עוסק במסיתים לעבודה זרה. בראשונה מספר הכתוב על הנביא האומר ללכת אחרי אלוהים אחרים, והתורה מצווה אותנו לא לשמוע לנביא ההוא "כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם לדעת.... אוהבים את ה'..." דינו של הנביא ההוא מיתה. לאחר מכן הפרק עוסק במצב שבו המסיתים לעבודה זרה הם קרובים וצריך להורגם בסקילה, והמסית האחרון הוא עיר נדחת, כאשר עיר שלמה אנשים רבים המסיתים לעבודה זרה, יש צורך לחקור ולבדוק את העיר ואם נכון להרוג את תושביה ולשרפה.

104.

"את כל הדבר אשר אנכי מצווה אתכם..." (יג, א)
מדובר כאן על כל המצוות שצריך אדם לשמור רש"י מבאר "קלה כבחמורה". מה כוונתו?
105 ב'. למוד רש"י:

"...לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו..." (יג, א)
רש"י מסביר לנו את האיסור "לא תוסף", שאסור להוסיף על המצווה ומביא כמה דוגמאות.
ציין את הדוגמאות שמביא רש"י.

106. מי הנביא שנותן אות ומופת ומדוע שולח ה' אותו?

107א. בחלק השני של הפרק עוסק הכתוב במסיתים שהם קרובים.

"כי יסית אחיך בן אמך או בנדך או בתך... לאמור נלכה ונעבדה אלהים אחרים"
פסוק זה עוסק במסית. מסית הוא אדם המעורר ומפתה לסור מדרך הישר.
רש"י כותב על פסוק זה "דיבר הכתוב בהווה שאין דברי מסית אלא בסתר".
א. באר כלל זה "דיבר הכתוב בהווה".
ב. האם התורה אוסרת גם על הסתה בגלוי?

108. קראו פסוקים י"ג-י"ט וענו על השאלות הבאות:

1. מה השמועה שעליה מדובר בפסוקים?
2. מה עליך לעשות בשומעך את השמועה?
3. מה ענשה?

פרק י"ד

עם סיום פרק י"ג העוסק באזהרות שלא ללכת ולעבוד אחרי אלוהים אחרים, פותח פרק י"ד: בני-ישראל אתם בניו לה', אתם עם קדוש, עם סגולה, עם הנבחר מכל העמים.

כחלק מקדושתו של עם ישראל מזהיר ה' את בני ישראל לבל יאכלו בעלי-חיים טמאים. התורה מתארת אילו בעלי-חיים יהיו מותרים לבני ישראל לאכילה. הכתוב לא מסביר מה הטעם לאיסור אכילת בעלי חיים טמאים, אך חלק מהפרטנים מציינים כי אכילת בע"ח לא כשרים פוגעת בנפש האדם, (הוא אינו קדוש ובכל פרשה זו משלימה את פתיחת הפרק שעסקה בקדושתו של עם ישראל להיות עם קדוש). אכילה מבעלי חיים לא טהורים פוגעת בקדושתו של עם-ישראל.

109. עיינו בפסוקים ג' ח' ורישמו מה הם סימני בהמה טהורה ומה הם סימני דג טהור?

110. סימני בהמה טהורה וכן דגים טהורים נכתבו בתורה, אולם סימני העוף לא נתפרשו בתורה. התורה פירטה ומנתה את כל מיני העופות הטמאים למיניהם, ומתוך רשימה זו מובן, שכל העופות שלא הוזכרו בתורה טהורים הם ומותרים.
התורה ציינה את המינים של העוף האסור והם מתחלקים לכמה עופות שונים. רק אדם הבקי בשמות של כל העופות למיניהם יכול לאכול עוף שאינו מן המינים. אולם חכמים במשנה מסכת חולין נתנו שלושה סימנים לעופות, והם: (1) אצבע יתירה (2) זפק (3) קורקבנו נקלף ביד בקלות.
מאחר וכיום אין לנו בקיאים לא במינים ולא בסימנים כיצד יודעים איזה עוף מותר באכילה?

111.

"זאת הבהמה אשר תאכלו..." (יד, ד)
רש"י מלמדנו ש"בהמה" מציינת גם שם הכולל בהמות וחיות.
כיצד רש"י מוכיח זאת?

112.

"כי עם קדוש אתה לה" (יד, כא)
בדברי רש"י יש שאלה סמויה: מדוע המילים "כי עם קדוש אתה לה" לא מופיעות אחרי המילים
"לא תאכלו כל נבילה", אלא מופיעות לאחר האפשרות שיש לאדם למכור נבילה לנכרי?
כיצד רש"י מתרץ שאלה זו?

מידע

פסוק כ"א מסתיים במילים "לא תבשל גדי בחלב אימו" מילים אלו מופיעות בתורה שלוש פעמים: אחד בספר שמות כ"ג, י"ט. פעם שניה בספר שמות ל"ד, כ"ד. ופעם שלישית בפרקנו. מכך למדו חכמים שחלב ובשר אסור בשלוש צורות: אחד איסור בישול חלב ובשר. שני איסור הנאה מערבוב חלב ובשר. שליש איסור אכילה של בשר וחלב.

113. הפסוקים כ"ב-כ"ו עוסקים בהפרשת מעשר שני – מעשר שני מופרש ע"י בעל השדה לעצמו בשנים א,ב,ד,ה לשנת השמיטה. מעשר זה צריך להעלות לירושלים ולאכלו שם. מה יעשה אדם שאינו יכול להעלות את המעשר שני לירושלים ?

מ י ד ע

פרק ט"ו עוסק בעזרה לאנשים חלשים ועניים. הפרק פותח בשמיטת חובות כאשר מגיעה שנת השמיטה (כל שבע שנים) יש לוותר על החובות. בהמשך הפרק מצווה התורה לדאוג לעניים ולתת צדקה "כי פתח תפתח את ירך לוי", בהמשך התורה מצווה אותו להלוות לעניים. גם כשקרבה שנת השמיטה ולא נמנע מלהלוות בגלל שמיטת כספים. הפרק עוסק גם בדיני עבד עברי. דין זה כבר נלמד בספר שמות, אולם כאן התורה מלמדת אותנו שני דברים חדשים על מצוות הענקת מתנה לעבד כאשר הוא משתחרר, וכן אשה עבריה יוצאת בשנה השישית.

114. א. "וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידי אשר ברעהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה' (ט"ו, פס' ב) 1. באיזו מצווה מדובר? 2. באר פסוק זה.

115

- א. עיין בפרק טו פסוקים ד' –יא'. כיצד ניתן להסביר את אשר נראה כסתירה לכאורה בין שני הפסוקים? (על פי רש"י) בעקבות איזו מצווה מבטיחה התורה שלא יהיו אביונים בישראל?

116

"כי פתח תפתח את ירך" (טו, ח) רש"י מלמדנו שכאשר אדם נתן צדקה פעם אחת הוא...?

117

"והעבט תעביטנו" (טו, יח) (תן לו הלואה) בפסוק יש קושי. הרי בתחילת הפסוק כתוב "כי פתוח תפתח" והכוונה לנתינת מתנה ולא להלוואה. אם כן מדוע נאמר בהמשך "והעבט תעביטנו" כלומר תן לו בהלוואה. כיצד מתרץ רש"י קושי זה?

118

עבד עברי יכול להמכר לעבד משני סיבות:
1. שמכרוהו אחרים בגלל שגנב ונמכר על ידי בית דין כי אינו יכול להחזיר את גניבתו.
2. שמכר את עצמו מחמת עוניו.
גם בחומש שמות בפרשת משפטים וגם בפרשתנו מדובר על עבד שמכרוהו אחרים, ב"ד, בגניבתו. אם כן מדוע התורה חוזרת על אותו הענין בשני המקומות?

119

"והיה לך עבד עולם" (טו, יז) עיינו ברש"י וציינו האם כוונת הכתוב עבד עולם כמשמעו, עבד לעולם?

120

עיין בפסוק יז ברש"י "ואף לאמתך תעשה כן". מדוע אפשר היה לחשוב שהמילים "תעשה כן" מכוונות לרציעה, מהי המסקנה בדברי רש"י?

פרק ט"ז בשלושת הרגלים.

הפרק פותח בדיני-קורבן פסח ואיסור חמץ. הכתוב מזהיר שלא לעשות פסח אלא במקום הנבחר. לאחר מכן עוסק הכתוב בספירת העומר וברגל חג השבועות. המצווה להיות בשמחה במקום אשר יבחר ה'.

ולסיום מספר הכתוב על הרגל השלישי, חג הסוכות, באסיף ובמצוות השמחה.

הפרק מסתיים במצוות ראייה-עליה לירושלים בשלושת הרגלים.

121. "שמור את חודש האביב" (טז,א) יש להקפיד שחג הפסח יחול בתקופת האביב ואם אנו רואים שפסח לא יחול באביב יש לעבר את השנה.

עיינ בפסוקים א'-ז' כתוב לפחות שלוש הלכות הקשורות לקורבן הפסח.

122. למוד רש"י 61

"...בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים" (טז, ו).

רש"י: הרי שלושה זמנים חלוקים: בערב משש שעות ולמעלה זבחהו, וכבוא השמש תאכלהו, ומועד צאתך אתה שורפהו; כלומר, נעשה נותר ויצא לבית השרפה. מלא את הטבלה הבאה:

א. בעמודה הראשונה כתוב בלשון התורה את שלושת הזמנים הקשורים לקרבן הפסח.

ב. בעמודה השנייה כתוב בלשון מה עושים בקרבן הפסח בכל אחד מן הזמנים האלה.

הזמן (בלשון התורה)	מה עושים בקרבן הפסח? (בלשוןך)	
הזמן הראשון	זובחים את קרבן פסח	בערב
הזמן השני	אוכלים את קרבן פסח	כבוא השמש
הזמן השלישי	שורפים את הנותר	מועד צאתך ממצרים

123. למוד רש"י 62

"ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה'"

עיינ ברש"י טז ז. המילה בשלת היא מילה כוללת למה?

124. למוד רש"י 63

"ושמחת לפני ה' אלקיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם" (טז, יא).

רש"י- ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך... אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך".

1. מי הם הארבעה "שלי"? הלוי, הגר, היתום והאלמנה.

2. "שלי", של מי הם? של הקב"ה.

3. מדוע הוא קורא להם "שלי"? והרי הלוי חסר נחלה ולאחרים אין מי שיגן עליהם.

125. למוד רש"י 64

אם אתה משמח ארבעה שלי שהם: הלוי, הגר, היתום והאלמנה, הקב"ה ישמח ארבעה שלך, מי הם הארבעה?

126. קראו פסוק ט' "שבעה שבועות תספור לך".

1. מה המצווה שעליה מדובר בפסוק?

2. באיזה תאריך מתחילים לקיים מצווה זו?

3. איזה חג בא עם סיומה של מצווה זו?

שאלות

127. קראו פסוקים י"ג-ט"ו וציינו כמה ימים חוגגים את חג הסוכות, ומה הדגש בקיום מצווה בחג זה כפי שמופיע בפסוקים?
128. פרשת שופטים פותחת בחיוב להעמיד שופטים ושוטרים בכל העיר. השופטים והשוטרים נדרשים להיות בעלי תכונות מיוחדות. איסור לקיחת שוחד, וכן על השופטים נדרש לרדוף אחר הצדק. "שופטים ושוטרים תתן לך" (טז, יח)
קרא את רש"י והסבר מי הם השופטים ומי הם השוטרים?
129. ציין את מצוות עשה ולא תעשה החלות על השופט?
130. בפרק י"ז כותבת התורה שכאשר יש ספק במשפט, בית הדין הגבוה בירושלים יכריע, ויש להשמע לו.
"ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם..." (יז, ט)
רש"י: ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו צריך אתה לשמוע לו..."
1. מאלו מלים בפסוק מסיק רש"י את דבריו?
2. חז"ל אמרו על פסוק זה "יפתח בדורו כשמואל בדורו" הסבר את דבריהם!
131. בפרק י"ז פסוקים י"ד-כ' עוסקים במצוות מינוי מלך. "שום תשים עליך מלך". במינוי מלך נצטוו בכניסתם לארץ ישראל, המלך חייב להיות מבני ישראל.
בפרשת המלך מוזכרות מצוות הקשורות למלך ישראל.
- כתבו:
1. שלושה מעשים האסורים על המלך, ומצווה בה המלך חייב?
132. למוד רש"י 67
"למען יאריך ימים על ממלכתו" (יז, כ)
הכתוב מציין שאם המלך ישמור את מצוות התורה, הקב"ה מבטיח שיעניק לו אריכות ימים.
רש"י מציין "למען יאריך ימים" - "מכלל הן אתה שומע לאוי" - מה מלמד אותנו רש"י?
מידע
- פרק י"ח עוסק בכהנים והלויים שלהם לא תהיה נחלה כמו עם-ישראל, ולכן עם-ישראל מצווה לתת לכהנים מתנות, בפרק זמן זה מדובר רק על חלק מן המתנות הנתונות לכהן.
- בהמשך הפרק התורה אוסרת על צורות של ניחוש העתיד וכישוף למיניהם, ואומרת שועל היהודי להיות תמים עם ה'.
- ה' יקים נביאים מקרב עם ישראל להודיע לעם את דבריו, אולם על העם לזהות מי נביא אמת ומי נביא שקר. נביא שקר יש להורגו.
133. בפרק זה נזכרות שתי דרכים שונות לזהות (להכיר) נביא שקר. מה הן?
134. פרק י"ט
עניינה של פרשה זו הוא קיום מצוות הפרשת ערי מקלט.

קראו פסוקים א'-י' וענו על השאלות הבאות :

1. מה תפקידן של ערי המקלט?
2. מי חייב לברוח לשם ?
3. כמה ערי מקלט היו?

135. לימוד רש"י 68

אין

136. לימוד רש"י 69

"ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלוקיך" (יט, ג)
מה משמעות המילה "ושלשת" על פי פירושו של רש"י?

137. לימוד רש"י 70

"ונשל הברזל מן העץ" (יט, ה)

רש"י מעמיד אותנו על משמעותו של הפועל "ונשל" ומביא שתי פירושים של רבותינו. מה הם הפירושים?

138. אם הרוצח הרג במזיד וברח אל עיר מקלט, ולקח מעיר המקלט והומת בידי גואל הדם.

לימוד רש"י 71

"וכי יהיה איש שונא לרעהו, וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת..." (יט, יא)
רש"י אומר לנו שבפסוק נראות מילים מיותרות. "וכי יהיה איש שונא" לרעהו", מדוע הכתוב מציין שהוא שונא, והרי היה צריך להיות כתוב "וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש" בלי המילים "איש שונא"?

קרא את רש"י וענה על השאלות הבאות :

1. מהי המצווה "הקלה" ומהי המצווה "החמורה" בפסוק זה לפי רש"י?
2. אלו מילים בפסוק מציינות שפיכות דמים?

139א'. כאשר רוצים להרשיע אדם חייבים להיות 2 עדים שראו את המעשה .

למוד רש"י 72

"לא יקום עד אחד באיש לכל עוון ולכל חטאת... על פי שני עדים יקום דבר" (יט, טו)
רש"י "עד אחד, זה בנין אב כל עד שבתורה שנים".
ענין זה משמש יסוד בנין אב למקומות אחרים בתורה, והוא שכל עד בתורה- הכוונה לשנים, אלא אם כן פרט הכתוב מפורשות וכתב עד אחד.

1. "לא יקום עד אחד באיש" בכמה עדים מדובר בפסוק זה? נמקו!
- "כי יקום עד חמש באיש לענות בו סרה" (יט, טז), בכמה עדים מדובר בפסוק זה? נמקו!

שאלות

140

"לא תחוס עיניך נפש בנפש, עין בעין, שן בשן, יד ביד, רגל ברגל"
האם המילים עין בעין הכוונה לעין ממש?
קרא את רש"י והשב על השאלה.

141.

פרק כ' עוסק במצוות הקשורות לעניני מלחמה.
הכתוב פותח בדברי הכהן, שמטרתם לחזק את הלוחמים לקראת המלחמה.
בהמשך מכריזים השוטרים על האנשים הפטורים מלצאת למלחמה, כגון מי שבנה בית, ונטע כרם וכד'.
קרא את הפסוקים וציין ארבעה הפטורים מלצאת למלחמה. ציין אילו עצים מותר לחרות לצורך הטלת מצור על העיר?

142.

בשנת הארבעים להליכתם של בני ישראל במדבר, מצווה משה בספר דברים מצוות רבות הקשורות למלחמה.

1. ציין 3 מצוות הקשורות לעניני מלחמה.
2. מדוע צוותה התורה מצוות הקשורות לעניני מלחמה בספר דברים ולא בספרים קודמים?

143. למוד רש"י 74

"והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודיבר אל העם" (כ, ב)
קראו את רש"י וענו: איזה כהן מדבר אל העם?

144. למוד רש"י 75

"...אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו" (כ, ג)
רש"י מסביר ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי אומות העולם עושים במלחמה.
"אל ירך לבבכם" כנגד צהלת הסוסים, המשמיעים קול שעטת פרסות סוסיהם.
"אל תיראו" מפני הגפת תריסין שהיו מקישים עם המגינים אחד על השני והיה יוצא קול.
"אל תחפזו" מקול הקרנות התוקעים בשופרות ומיני משמיעי קול.
"ואל תערצו" - כנגד מה?

שאלות

145. למוד רש"י 76

ויספו השוטרים... ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו... " (כ, ח)
רש"י מביא את דעתם של רבי עקיבא ור' יוסי הגלילי בפירוש המילה "האיש הירא" מה דעתם?

146. למוד רש"י 77

"כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום" (כ, י)
התורה מצווה אותנו להלחם בעמים השוכנים בארץ ישראל ולהחרימם, וכאן התורה אומרת לקרא לעיר לשלום, לכן הכתוב משתמש במילה "כיי", שהוא במשמעות של לשון תנאי. כיצד מפרש רש"י קושי זה?

2 – 147. עגלה ערופה

כאשר נמצא חלל (אדם מת) ולא נודע מי רצחו, מודדים לאיזה עיר קרוב המת, ואז זקני העיר הקרובה עורפים עגלה בנחל. הזקנים מכריזים שלא ידעו מי הוא הרוצח, ומתפללים אל ה' שיכפר לעם.

איזו עגלה לוקחים זקני העיר אל הנחל?

148. לימוד רש"י 78

"ויענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם" (כא, ז)
הכתוב מספר על אדם שנמצא מת מחוץ לעיר וזקני העיר אומרים שהם לא הרגו את האיש. היתכן שזקני העיר הרגו אותו? כיצד רש"י מתרץ קושי זה?

149. תחילת פרשת "כי תצא" עוסקת בהמשך דיני מלחמה.

בפרשה זו עוסקים בדיני שבוי מלחמה ומדובר כאן במלחמת רשות, כי במלחמת מצווה אי אפשר לשבות שבי כנאמר "לא תחיה כל נשמה" – כאשר אדם לוקח בשבי אשה, התורה מצווה עליו לעשות מספר פעולות באשה, כגון חבלת ראשה, לגדל צפרניה ועוד.

מה הסיבות לפעולות שמחייב ה' לעשות באשה ההיא?

150 א'. בפרק כ"א פסוקים ט"ו-י"ז. מספר הכתוב על אדם שיש לו שתי נשים. אחת אהובה ואחת שנואה. ונולדו לו בנים מן האהובה ומן השנואה. הבן הבכור הוא מן השנואה. האם יכול האב להעדיף ולתת לבן האשה האהובה פי שניים מאשר לבן השנואה? (בכור מקבל פי שניים).

151. א. פרק כ"ב עוסק במצוות רבות הקשורות ביחסים שבין בני אדם, בעזרה לזולת, ומצוות שטעמן לא ידוע – חוקים ומשפטים.
קראו פסוקים א-ג' במה עוסקים פסוקים אלה? הסבר גם את פסוק ה'.
152. למוד רש"י 79 .
"לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם, הקם תקים עמו" (כב, ד) מה משמעות כפילות הלשון "הקם תקים"?
153. למוד רש"י 80
"הקם תקים עמו" (כ, ד)
באיזה מקרה פטור אדם מלקיים מצות טעינה, ומאיזו מילה בפסוק מדייק רש"י דין זה?

שאלות

154. פסוקים ו-ז' עוסקים במצוות שילוח הקן. מצווה זו מחולקת לשתיים.
מצוות עשה ומצוות לא תעשה. ציין את המצוות?
155. למוד רש"י 81
"שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים" (כב, ז)
מצווה זו עוסקת בשילוח הקן. עיין ברש"י וציין:
1. מדוע מצווה זו קלה, וכתוב מצווה אחרת ששכרה דומה.
2. איזו מסקנה מסיק רש"י בדרך קל וחומר?
156. למוד רש"י 82
(82) "כי תבנה בית חדש..."
ציין את המצוות הנזכרות ברש"י וכיצד מקימים אותן?
157. למוד רש"י 83
בפסוק הנ"ל רש"י עומד על סמיכות הפרשיות: שילוח הקן ומצוות מעקה וכרם.
מה לומד רש"י מסמיכות הפרשיות?
158. התורה מצווה אותנו לסלק את המכשולים מבינתנו. כגון לבנות מעקה שלא יפול אדם.
חז"ל קבעו את שעור גובה המעקה עשרה טפחים כ – 80 ס"מ.
"ולא תשים דמים בביתך" הסבר.
159. פסוקים ט' – י"א עוסקים בדיני כלאים, ציין שלושה סוגי כלאים והסבר מה הוא שעטנז?
160. פרק כ"ג פסוקים כ – כא עוסקים בנושא נשך וריבית.
אדם הנותן כסף לאחרים בהלוואה אסור לו לקבל כסף יותר מההלואה.
כל תשלום אפילו שאינו בכסף (טובת הנאה) עבור ההלוואה נחשב לריבית.
על איסור ריבית עוברים גם הלווה וגם המלווה.
קרא בפסוקים וציין למי מותר לנו להלוות בריבית?
161. לימוד רש"י 84
"כי תבוא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך"
"כי תבא בקמת רעך"
הכתוב אומר שאדם שבא אל הכרם מותר לו לאכול בשביל לשבוע, אך לא לאכול אכילה גסה, ואסור לו לקחת פירות.
רש"י מסביר למי כונת הכתוב שכתוב "כי תבוא", מי הוא האדם?

שאלות

162. פסוקים ו' וכן פסוקים י' – י"ג עוסקים בדיני הלוואה.
הכתוב מזהיר אותנו שאסור למשכן (לשעבד) חפצים חיוניים עבור ההלוואה.

החפצים החיוניים המוזכרים כאן, כגון רחיים (האבן התחתונה), רכב- האבן העליונה אלו דברים שעושים בהם..... נפש.

מה פירוש המלה "עבוט"?

163. לימוד רש"י 86

"השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש..." (כד, ג) בפסוקינו נאמר שיש להשיב לעני את העבוט כבוא השמש בשקיעה יש להחזיר. ואילו בספר שמות נאמר שיש להשיב לעני את העבוט עד בוא השמש, כלומר להחזיר לו מיד עם הזריחה. אם כן כיצד על האדם להתנהג, האם עפ"י ספר שמות או עפ"י ספר דברים. עיין ברש"י וענה על שאלה זו.

164. לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו".

א. הסביר את האיסור החל על הנושה לפי פסוק זה?
ב. כיצד יש לנהוג בעבוטו של איש. ענה עפ"י פסוקים י"ב י"ג.

מכאן אין עדיין שאלות לחומש רק שאלות רש"י

מיספור של רש"י

(87)

"ארבעים יכנו לא יוסיף פן יוסיף להכתו..." (כה, ג) הרי אם כתוב להכות אז למה שנחשוב שהוא יוסיף להכותו? הסבר עפ"י רש"י את האזרה של "לא יוסיף" המופיעה בפסוק הנ"ל.

(88)

"פן יוסיף להכותו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך" (כה, ג) עד עכשיו התורה קראה לאדם שהוא רשע ופתאום כאן היא קוראת לו אחיך. הכיצד? הסבר עפ"י רש"י קושי זה.

(89)

"לא תחסום שור בדישו" קרא את רש"י "דבר הכתוב בהווה" והסבר: מהי מצות לא תחסום שור בדישו. הסבר את הבטוי "דבר הכתוב בהווה".

(90)

"כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו" (כה, יא) רש"י: "סופו לבא לידי מכות" - רש"י מביא דרשה זו כדי להסביר מדוע התורה פותחת ב"כי ינצו אנשים" ולא פותחת "וכי תקרב אשה להציל את אישה מיד מכחו", הסבר את דברי רש"י.

(91)

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה" (כו, ב) פסוק זה עוסק בפירות החייבים בביכורים. רש"י לומד ענין זה מענין אחר באמצעות גזירה שווה, שהיא אחת משלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן. עיין ברש"י וענה:

1. מאילו פירות מביאים ביכורים.

2. רש"י למד דין זה מענין אחר, מהי המילה המשמשת בסיס להשוואה זו?

(92)

"וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אובד אבי" (כו, ה) רש"י מבחין בקושי בלשון המקרא, ושואל מדוע התורה מציינת שלבן אובד, עקר את יעקב הרי הוא רק רצה לאבדו (מחשבה היתה ולא מעשה)

הסבר את תשובת רש"י לשאלה זו:

(93)

הסבר את המילים "ארמיי" "אובד" "אבי" עפ"י לשון רש"י.

(94)

"היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החוקים האלה..." (כו, טז) רש"י מעלה קושי על המילים "היום הזה". וכי עד עכשיו לא צווה הקב"ה את ישראל, הרי קיבלו את התורה לפני כארבעים שנה, אז מה היא הכוונה במילים "היום הזה"?

הסבר את תשובת רש"י לשאלה זו.

(95)

"ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן" (כז, טז)
פרש את המילה "מקלה" עפ"י פרשנותו של רש"י.

(96)

"ארור משגה עוור בדרך" (כז, יח)
רש"י לא מפרש פסוק זה לפי פשוטו שמדובר בעוור ממש, אלא מפרש זאת כעוורון אחר. מה הוא העוורון אליו מתכוין הפסוק?

(97)

"ארור מכה רעהו בסתר ואמר כל העם אמן (כז, כד)
"מכה רעהו בסתר" רש"י: "על לשון הרע הוא אומר".

1. על מי חלה הקללה "ארור" בפסוק זה לפי פירוש רש"י?

2. כיצד פסוק זה קשור לפסוק: "זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים (כד, ט)?"

(98)

"ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך" (ל, ג)

(99)

"העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ..." (ל, יט)

רש"י מסביר שכאשר בני ישראל יענשו, השמים והארץ יהיו עדים שהזהיר את בני ישראל. עיין ברש"י וענה מדוע דוקא השמים והארץ הם העדים?